

MAĎARSKO

ZÁKLADNÍ ÚDAJE

Rozloha: 93,030 km²

Počet obyvatel: 9,733,000 (2019)

TYP STÁTU

Parlamentní republika; zastupitelská demokracie. (viz publikace „OECD Country Profiles“)

PRÁVNÍ ZÁKLAD DĚLBY MOCI

Ústava z roku 2011, která nahradila Ústavu z roku 1949. Tato aktualizace Ústavy vzbudila rozporuplné emoce, neboť jí někteří označují jako příliš nacionalistickou a navíc obsahuje řadu sporných formulací.

Zákonodárnou moc má jednokomorový Parlament, který má 386 členů. Vrcholovým orgánem výkonné moci je vláda. Oficiální hlavou státu je prezident, který je volen Parlamentem.

PRÁVNÍ ZÁKLAD FUNGOVÁNÍ VLÁDY A ROZDĚLENÍ KOMPETENCÍ

(ústava, ústavní zákon, běžný zákon, podzákonný předpis, interní vládní předpis, neformální zvyklosti)

Právní základ fungování vlády, pravomoci premiéra, jednotlivých ministerstev; zaměstnávání úředníků; fungování a organizace Úřadu vlády; je upraven zákonem o státní správě.

Vláda funguje jako kolektivní orgán; musí přijímat kolektivní rozhodnutí většinou hlasů. Vláda zřídka formálně hlasuje o otázkách, které vyvolávají jasné a ostré spory; v takových případech premiér zpravidla jen shrne hlavní body diskuse a vyhlásí rozhodnutí.

Ze zákona také vyplývá, že jednání vlády jsou neveřejná a vláda má možnost před zasedáním vlády zřídit kabinet pro řešení otázek sociální politiky, hospodářské politiky a národní bezpečnosti, jejímiž členy jsou ministři, kterých se daná problematika gesčně týká. Tato konzultace a diskuse má za cíl přispět ke kolektivnímu rozhodnutí na zasedání vlády.

V případě, že existuje názorový spor mezi jednotlivými ministry, zpravidla je to premiér, jehož rozhodnutí je definitivní.

POSTAVENÍ PREMIÉRA

(popis hlavních kompetencí, vztah k prezidentovi, k ministrům)

Základní pravomoci a kompetence premiéra jsou upraveny Ústavou a zákonem č. 94/2018, o povinnostech a pravomocích členů vlády (kapitola I.).

Postavení premiéra se uvádí, že je obecně silnější, než je to v případě Itálie či Velké Británie; blíží se německému systému. V praxi má **střední sílu pravomocí**. Dle Ústavy je ale postavení premiéra v rámci vlády jako jednoho mezi rovnými; tzn., že to, jak se lídr dokáže povznést nad vládu jako celek, závisí na jeho osobních vůdcovských schopnostech a schopnostech vyvažovat různé zájmy ministrů.

V politickém systému Maďarska funguje **hlasování o nedůvěře**, které ale probíhá vůči **vládě jako celku**, nikoli jen vůči jednotlivým ministrům. Tato skutečnost ovlivňuje vztahy mezi vládou a Parlamentem, ale také mezi premiérem a ministry. V tomto případě ministři posilují pozici vlády vůči Parlamentu a také se zvyšuje postavení premiéra v rámci vlády samotné. Ministři mají sice odpovědnost vůči Parlamentu i vůči premiérovi, ale ta odpovědnost vůči premiérovi je v tomto kontextu významnější.

Dle Ústavy má premiér **výlučné právo určovat obecnou vládní politiku** (článek 18/1); s volbou premiéra se tedy zároveň vybírá vládní politika. Ministři mohou tuto vládní politiku podporovat, nebo musí z vlády odejít. Prosazování jeho vládní politiky mu usnadňuje mj. i to, že předsedá jednáním vlády a v rámci jednání o vládní politice má pravomoc přesouvat témata jednání dle svého uvážení; určuje obsah jednání a tím určuje aktivity a agendu celé vlády.

Jedním z nejdůležitějších zdrojů moci premiéra je to, že má právo uvážit, **kdo budou jeho ministři**, které pak formálně jmenuje prezident. Premiér má zároveň pravomoc odvolat jednotlivé ministry prostřednictvím prezidenta. Pravomoc měnit ministry je účinným nástrojem v rukách premiéra, který se často používá jako řešení osobního nebo politického napětí ve vládě; má znovu nastolit stabilitu a jednotu vlády. Premiér není v tomto ohledu nijak právně omezen; je to zcela na jeho uvážení.

Ve vztahu k ministerstvům má premiér pravomoc prostřednictvím kanceláře premiéra **harmonizovat činnost ministerstev a dohlížet nad ministry**, od nichž může požadovat informace.

Kromě výběru ministrů má premiér také **pravomoc ovlivňovat velikost a strukturu vlády** – má pravomoc jmenovat ministry bez portfeje (jeho pravomoci jsou definovány nařízením vlády), politické státní tajemníky a titulární státní tajemníky, což mu dává možnost vládu rozšiřovat. Na tomto základě bylo např. v roce 1994 v rámci vlády Horna sloučeno ministerstvo ekonomických mezinárodních vztahů do ministerstva průmyslu a obchodu. Po volbách 2018 Orbán oznámil [plán změny ve struktuře vlády](#), kdy předchozích 12 ministerstev nahradilo 8 silnějších; v nezměněné formě zůstalo jen ministerstvo zahraničí a ministerstvo obrany. Z politického hlediska je tato pravomoc premiéra omezována; např. SZDSZ několikrát vetovala plány Horna měnit strukturu vlády a s tím související personální změny. Změna struktury vlády je spojena s přijetím [zákona o státní správě](#) (2018), který upravuje postavení a organizaci orgánů veřejné správy; postavení zaměstnanců těchto orgánů a jejich zaměstnávání.

MINISTERSTVA, MINISTŘI

(jak je stanoven počet ministerstev a ministrů, zda existují tzv. ministři bez portfeje, poradní orgány vlády)

V současnosti je v Maďarsku celkem **8 ministerstev** (ministerstvo obrany; ministerstvo zahraničních věcí; ministerstvo vnitra; ministerstvo národního rozvoje; ministerstvo národní ekonomiky; ministerstvo lidských zdrojů; **ministerstvo veřejné správy a spravedlnosti**; ministerstvo zemědělského rozvoje). Z výše uvedené pravomoci premiéra ale vyplývá, že se jejich počet relativně často mění i přesto, že ke změně počtu ministerstev je potřeba přijetí [zákona o seznamu ministerstev Maďarska](#).

Základní parametry nastavení orgánů veřejné správy je dána [zákonem o státní správě](#). Zákon mj. ustavuje také základní strukturu ministerstev (ministrské kabinety, odbory, sekretariáty); postavení státního tajemníka a náměstka; upravuje řízení jednotlivých organizačních úrovní ministerstev.

Vnitřní struktura ministerstev je dána organizačním řádem daného resortu, např. organizační řád [ministerstva obrany](#).

Dle [Ústavy](#) jsou ministři jmenováni prezidentem republiky na doporučení premiéra (článek 16/7). Ministři mají autonomii nad jednotlivými sektory veřejné správy a nad orgány v rámci jejich kompetence (článek 18/2); musí být ale v souladu s obecnou vládní politikou. Ministři mohou také dle kompetencí přijímat vyhlášky a nařízení vlády, a to buď nezávisle nebo ve spolupráci s ostatními ministry (článek 18/3). Ministři mají odpovědnost jak před premiérem, tak před Parlamentem (článek 18/4), ale jak již bylo řečeno, odpovědnost vůči premiérovi je významnější.

Ministři mají zákonem dané pravomoci a odpovědnosti. Ani silná odpovědnost ministrů vůči premiérovi, nedává premiérovi právo nařizovat politiku jednotlivým ministrům. Na druhou stranu má ale premiér pravomoc odvolat ministra nebo změnit jeho jurisdikci. Obecně je tedy pozice ministrů slabá a je zapříčiněna centralizací rozhodnutí na rozpočet a zužování kompetence ministrů přijímat rozhodnutí z důvodu kolegiálního charakteru vlády.

Konkrétní právní úprava kompetencí a pravomocí ministrů je dána [zákonem č. 94/2018](#), o povinnostech a pravomocích členů vlády (kapitola IV.). Tento zákon uvádí obecné pravomoci ministrů a dále také specifické kompetence a pravomoci jednotlivých ministrů dle jejich působnosti.

SPOLUPRÁCE MEZI MINISTERSTVY

(právní základ, praktická realizace, možnosti vynucení)

Dle [zákona o státní správě](#) má vláda možnost vytvářet kabinety a vládní výbory. Členy **kabinetu** jsou ministři, kterých se gesčně daná agenda týká (nejčastěji je to agenda sociální politiky, hospodářské politiky a národní bezpečnosti).

Vládní výbory se ustavují pro řízení koordinovaného řešení významných úkolů spadajících do působnosti několika ministrů. Členy vládního výboru jsou ministři podílející se na plnění dané agendy. Vláda normativním rozhodnutím o zřízení výboru stanovuje i počet osob trvale pozvaných na jednání vládního výboru; úředníky oprávněné zastupovat ministra a stále hosty.

VZTAH K ÚZEMNÍ SAMOSPRÁVĚ

(která/é centrální instituce mají koordinační úlohu, jakým způsobem ji vykonávají, zda existuje spojený či rozdělený model, zda existují dekoncentrované státní orgány v území)

Dle [Ústavy](#) je možné v Maďarsku vytvářet lokální vlády (článek 31/1); Ústava rovněž definuje jejich základní pravomoci (článek 32/1). Obce mohou přijímat nařízení, která ale nemohou být v rozporu s ostatní legislativou (článek 32/3).

Kromě Ústavy je místní samospráva a její fungování upravena [zákonem o místních samosprávách](#) (2011). Zákon upravuje mj. úkoly a pravomoci obcí; orgány obcí a jejich kooperaci; zaměstnance obcí; financování samospráv.

Na lokální úrovni se ustavují obecní zastupitelstva, která mají svou působnost a vykonávají část státní správy. V Maďarsku je asi 3 200 obcí se zvoleným zastupitelstvem. Mají řadu pravomocí (např. péče o děti, zdraví a lokální psychologické služby).

Do [roku 2013](#) místní vedoucí úředníci vykonávali celou řadu administrativních úkolů, které jim uložila centrální vláda. V daném roce ale řada pravomocí a úkolů přešla na okresní správní úřady; obecní úřady tedy o řadu úkolů přišly. Reformy proběhly v souvislosti s napětím, které bylo vyvoláno neadekvátním množstvím úkolů ze strany centrální správy na samosprávy a nedostatečným financováním jejich plnění ze strany centrální vlády.

Dle Ústavy mají mít obce autonomii; v praxi ale musí často dodržovat stále přísnější a restriktivnější zákony týkající se jejich působnosti a odpovědnosti, poskytování služeb.

Vláda vykonává **dohled nad místní samosprávou** prostřednictvím městských nebo okresních úřadů (článek Ústavy 34/4). Obce zasílají svá nařízení ihned po zveřejnění městskému nebo okresnímu úřadu; pokud je nařízení považováno za nezákonné, mají pravomoc to předat soudu k přezkumu (článek 32/4). Městské a okresní úřady mohou také požádat soud o spolupráci v případě, že obec zanedbává své legislativní povinnosti; pokud ani po rozsudku soudu obec nadále neplní své povinnosti, na doporučení městského a okresního úřadu iniciuje ředitel městského nebo krajského úřadu přijetí nařízení, které je potřebné k nápravě zanedbání povinností ve jménu místní vlády (článek 32/5).

Další úrovní vládnutí jsou tzv. **dekoncentrované orgány** (regionální orgány centrální veřejné správy), které fungují pod ministerstvy či veřejnými agenturami a jsou tedy součástí kompetence vlády.

Mezi obcemi a dekoncentrovanými orgány jsou **okresy** (counties), které jsou v kompetenci Ministerstva vnitra; nemají mnoho pravomocí; jsou kontrolovány politicky a administrativně z vládního centra.

VZTAH K MODERNÍM TRENDŮM

(digitalizace, inovace, věda a výzkum – které instituce a jak je vykonávají)

Agenda eGovernmentu se řeší v **rámci pěti institucí** – Ministerstvo vnitra (The Central Office for Administrative and Electronic Public Services; National Infocommunications Service Provider Ltd.); kancelář premiéra; Ministerstvo národního rozvoje; Národní rada pro telekomunikace a informatiku.

Obecně je to vnímáno jako důležitý strategický úkol. Maďarsko bylo jednou z prvních zemí, která implementovala nařízení EU týkající se elektronických podpisů v roce 2001. Proběhla řada projektů, které byly zaměřeny na digitalizaci a poskytování služeb (Government Windows; Cutting red tape programme; Government back bone).

Aplikace [the Client Gate](#) je oficiální centrální elektronickou webovou službou. Lze ji využívat např. pro komunikaci s veřejnou správou a při vyřizování životních událostí. Aplikace nabízí služby jak pro zaměstnavatele, tak pro zaměstnance; např. VAT deklarace; registrace společnosti; poskytování statistických dat; celní poplatky; elektronické zadávání veřejných zakázek; povolení spojená s ochranou životního prostředí a další.

AGENTURY

(zda jsou zřizovány agentury k zajištění plnění úkolů na centrální úrovni, zda jsou součástí ministerstev nebo stojí nezávisle mimo strukturu vlády, kolik jich je)

Počet veřejných agentur v Maďarsku po roce 1989 zaznamenal nárůst. Bylo tedy rozhodnuto o racionalizaci a zeštíhlení – většinou se slučovaly nebo se řadily přímo do ministerstev; případně se jejich pravomoci přenesly na nižší úroveň.

V současnosti je jich asi **72** a jsou závislé na vládě a ministerstvech (např. Úřad pro přistěhovalectví a občanství; Úřad pro daňovou a finanční kontrolu).

Foto: Budova parlamentu, Budapešť, Maďarsko; pixabay.com

Evropská unie
Evropský sociální fond
Operační program Zaměstnanost

MINISTERSTVO VNITRA
ČESKÉ REPUBLIKY

Výstup vznikl v rámci projektu „Implementační jednotka Strategického rámce rozvoje veřejné správy České republiky pro období 2014 – 2020“, reg. č. CZ.03.4.74/0.0/0.0/15_019/0000125. Projekt je spolufinancován z prostředků Evropské unie, Evropského sociálního fondu.